Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Papildomi svarstymai dėl Rekomendacijos dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos“

(COM(2021) 742 final)

(nuomonė savo iniciatyva)

(2023/C 75/07)

Pranešėjas **Juraj SIPKO**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2022 3 22
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis
	Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2022 10 6
Priimta plenarinėje sesijoje	2022 10 27
Plenarinė sesija Nr.	573
Balsavimo rezultatai	
(už / prieš / susilaikė)	170 / 1 / 2

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1. EESRK pažymi, kad dabartinei euro zonos ir Europos Sąjungos ekonominei plėtrai būdingas ypač didelis ekonominis, geoekonominis ir politinis netikrumas. Šio netikrumo priežastys yra du tebesitęsiantys sisteminiai sukrėtimai, t. y. nuolatinis COVID-19 paplitimas ir Rusijos invazija į Ukrainą. Taip pat kyla nauja rizika, susijusi su tarptautinės prekybos, mokėjimų, kapitalo ir finansų rinkų, įskaitant gamybą, mokslinius tyrimus ir transportą, sektorių susiskaidymu. Dėl sisteminės rizikos susikaupė didelė valstybės skola ir išaugo infliacija. Tačiau didžiausiu euro zonos ir ES valstybių narių iššūkiu išlieka kova su klimato kaita.

1.2. EESRK pakartoja, kad kova su nuolatiniu COVID-19 paplitimu toli gražu nebaigta. Todėl kovojant su šia liga reikėtų imtis visų esminių ir sisteminių priemonių ir tuo pat metu rengtis kitoms galinčioms kilti epidemijoms ir pandemijoms. EESRK pažymi, kad didžiausia investicijų grąžos norma, kaip matyti iš pastarųjų dvejų metų patirties, yra sveikatos sektoriuje.

1.3. EESRK remia tai, kad būtų nutraukta Rusijos agresija ir karas Ukrainoje ir būtų atkurtas Ukrainos teritorinis vientisumas. Taip būtų galima sukurti sąlygas atspariam, įtraukiam ir tvariam ekonominiam augimui euro zonos šalyse ir Europos Sąjungos valstybėse narėse.

1.4. EESRK atidžiai stebi itin nepalankias infliacijos tendencijas, kurias iš esmės lemia didėjančios prekių, maisto ir energijos kainos, įskaitant tiekimo grandinės sutrikimus. Šioje situacijoje palūkanų normos didinimas nėra itin veiksminga priemonė. Pernelyg griežta pinigų politika taip pat gali padidinti recesijos riziką ir pavėlinti taip skubiai reikalingas privačiąsias investicijas į energetikos pertvarką. Todėl EESRK rekomenduoja, kad ECB atliktų tinkamą proporcingumo vertinimą ir atidžiai išanalizuotų griežtesnės pinigų politikos šalutinį poveikį ir jos pasekmes ilgalaikiams kainų stabilumo tikslams. Tačiau EESRK ragina Europos Centrinį Banką sumažinti bazinę infliaciją nepakenkiant ES ekonomikos atsigavimui. Dėl pirmiau minėtos rizikos ECB turėtų atsargiai normalizuoti pinigų politiką.

1.5. Atsižvelgdamas į staigiai padidėjusias energijos ir maisto kainas, EESRK rekomenduoja nacionalinės ekonomikos politikos formuotojams sukurti veikiančią ir veiksmingą socialinės apsaugos sistemą pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms, įskaitant labiausiai nukentėjusius viduriniosios klasės segmentus, kad nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje.

1.6. EESRK nerimą kelia nuolat didėjanti valstybės skola. Todėl jis rekomenduoja imtis veiksmų vidutinės trukmės fiskaliniam konsolidavimui. EESRK mano, kad siekiant papildyti nacionalinius biudžetus, esama galimybių taikyti nediskriminacinį apmokestinimą ir kartu veiksmingai panaudoti viešąsias lėšas.

1.7. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos taikymas dėl COVID-19 buvo tinkamas sprendimas. Šią išlygą nuspręsta taikyti iki 2023 m., tačiau tuo atveju, jei sisteminė rizika išliks, reikės apsvarstyti galimybę pratęsti jos galiojimą. Todėl EESRK tikisi, kad Europos Komisija nedelsdama numatys konkrečius veiksmus Stabilumo ir augimo paktui reformuoti.

1.8. Nepaisant pažangos, padarytos kuriant finansinę sąjungą, reikia patvirtinti ir įgyvendinti visas esmines ir sistemines priemones bankų sąjungai ir kapitalo rinkų sąjungai baigti kurti. Atsižvelgdamas į tai, EESRK ragina atsakingas organizacijas ir kompetentingas institucijas suvienyti jėgas kuriant finansinę sąjungą.

1.9. EESRK pabrėžia neigiamą susiskaidymo poveikį. Komitetas atkreipia dėmesį į valstybės obligacijų rinkos nestabilumą euro zonos rinkose. Todėl EESRK teigiamai vertina 2022 m. birželio 15 d. Europos Centrinio Banko pranešimą dėl priemonių, skirtų susiskaidymo problemai euro zonoje spręsti, rengimo.

1.10. EESRK remia euro zonos ekonomikos pertvarką. Kartu Komitetas atkreipia dėmesį į egzistencinę riziką, susijusią su klimato kaita. Atsižvelgdamas į tai ir nepaisant nenumatytų geoekonominių pokyčių, EESRK rekomenduoja pereiti prie atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir naudoti ekonomikos gaivinimo plane numatytus finansinius išteklius, taip pat kitus finansinius šaltinius, įskaitant privačiojo sektoriaus finansavimo paramą.

1.11. Kaip ir kitos ES šalys, euro zonos šalys dabar susiduria su sisteminiais sukrėtimais, rizika ir grėsmėmis. Todėl, atsižvelgdamas į šį kritinį žmonijai laikotarpį, EESRK ragina visas šalis ir kompetentingas tarptautines institucijas dirbti kartu sprendžiant visus istorinio precedento neturinčius sisteminius sukrėtimus, riziką ir grėsmes, su kuriomis dabar susiduria pasaulis. Jei bus delsiama priimti ir įgyvendinti priemones, tai gali turėti ilgalaikių pasekmių, susijusių ne tik su materialiniais nuostoliais, bet ir visų pirma žmonių gyvybėmis.

2. **Bendroji informacija ir aplinkybės**

2.1. Dabar susiduriama su dviem sisteminiais realiais sukrėtimais: COVID-19 ir Rusijos invazija į Ukrainą, kurie kartu su šių sukrėtimų sukeltu geoekonominiu susiskaidymu lėmė didelį netikrumą pasaulyje. Be to, augant žaliavų ir maisto kainoms, euro zonoje ir ES atsirado rimta socialinė ir ekonominė rizika. Atsižvelgiant į klimato kaitos keliamą egzistencinę grėsmę, euro zonai ir ES valstybėms narėms tenka vienas rimčiausių uždavinių – pereiti prie žaliosios ekonomikos.

2.2. Dabartiniai ekonominiai pokyčiai neatskiriami nuo precedento neturinčių realių išorės sukrėtimų euro zonos šalyse. Todėl, atsižvelgiant į pagrindinius makroekonominius rodiklius, šių pokyčių negalima laikyti stabiliais. Be to, kai kurios konkrečios euro zonos valstybės narės, kurdamos tvarią, atsparią ir įtraukią ekonomiką, susiduria su ilgalaikiais struktūriniais uždaviniais.

2.3. Prieš šiuos du sisteminius sukrėtimus infliacija buvo santykinai maža beveik visose euro zonos valstybėse narėse. Dar prieš prasidedant klimato krizei buvo užregistruotas santykinai mažesnis infliacijos lygis, o kai kuriose euro zonos šalyse netgi buvo defliacija. Atsižvelgiant į šiandienos infliacijos dinamiką reikia plačiai naudotis ECB priemonių rinkiniu. Dabar infliacija yra vienas didžiausių rizikos tvariam, atspariam ir įtraukiam ekonomikos augimui euro zonoje veiksnių. Be atitinkamų Europos Centrinio Banko pinigų politikos pakeitimų infliacijos neįmanoma sumažinti, stabilizuoti ir išlaikyti taip, kad ji neviršytų infliacijos tikslo, t. y. neviršytų 2 % Šiomis aplinkybėmis Valdančioji taryba ėmėsi veiksmų, reikalingų tam, kad ECB įgyvendintų savo įgaliojimus, susijusius su kainų stabilumo išlaikymu ir finansinio stabilumo užtikrinimu. Artimiausioje ateityje svarbu, kad normalizuodamas pinigų politiką ECB veiktų atsargiai.

2.4. Šiuo metu infliacija yra didžiausia nuo pat Europos pinigų sąjungos sukūrimo. Infliaciją nulėmė daugybė veiksnių, dėl kurių infliacijos rodikliai laipsniškai didėja net ir gilėjančios pasaulinės COVID-19 krizės metu. Dėl dabar vykstančio euro zonos ekonomikos atsigavimo šią neigiamą tendenciją dar labiau sustiprino sumažėjusi pasiūla. Rusijos invazija

į Ukrainą taip pat prisidėjo prie kainų didėjimo. Galima pagrįstai kelti klausimą, kokiu mastu Europos Centrinio Banko pinigų politika, pasinaudojant visomis Europos Centriniam Bankui prieinamomis priemonėmis, gali padėti sulėtinti infliacijos augimą ir palaipsniui ją atkurti iki deklaruoto infliacijos tikslo ir jo neviršyti, nesukeliant pavojaus bendros valiutos stabilumui ir ekonomikos atsigavimui po COVID-19 krizės.-

2.5. Dabartinės infliacijos tendencijos nėra nei laikinos, nei trumpalaikės (kaip pažymėta 2021 m. rudenį), tačiau jos atspindi didelį netikrumą. Praėjusių metų antrąjį pusmetį kainos iš esmės didėjo dėl energijos kainų, tiekimo grandinių sutrikimo, neįprastai staigiai išaugusių žaliavų kainų ir didesnių transporto išlaidų. Kadangi dabartinės kainų dinamikos priežastys yra sudėtingos, vien pinigų politika nebus pajėgi sumažinti infliacijos. Reikia įvairinti energijos importą ir taip sumažinti priklausomybę nuo tiekimo iš Rusijos. Įvairinimas taip pat atveria euro zonos valstybėms narėms istorinę galimybę imtis skubių struktūrinių reformų (pvz., administracinių reformų, teismų reformų, reformų teisinei valstybei stiprinti) ir mažinti priklausomybę nuo tradicinės importuojamos tiekiamosios energijos. Be to, būtina rinkos intervencija, kad būtų galima kontroliuoti dabartinę svyruojančių kainų dinamiką energijos rinkoje. Šiuo požiūriu EESRK teigiamai vertina Komisijos pasiūlymą dėl skubaus įsikišimo, kuriuo norima išspręsti didelių energijos kainų problemą.

2.6. Be to, esama įrodymų, kad dauguma įmonių sugebėjo didinti už prekės vienetą gaunamą pelną nepaisant didėjančių energijos kainų. Iš ECB analizės matyti, kad pelnas buvo pagrindinis bendros vidaus infliacijos veiksnys, nes įmonės perkėlė didesnes sąnaudas ir apsaugojo bei padidino pelno maržas. Intervencijos energetikos sektoriaus rinkose taip pat gali sumažinti kainų dinamiką.

2.7. Dabartinis kainų augimas iš esmės yra susijęs su pasiūla. Ši tendencija daro neigiamą poveikį euro zonos konkurencingumui, todėl didėja sąnaudos ir ekonomikos nuosmukio laikotarpiu daromas spaudimas didinti darbo užmokestį ir atlyginimą. Jei ši neigiama tendencija tęsis, tai galėtų sukelti ekonomikos stagfliaciją (nors šiuo metu euro zonos šalyse jos nėra). Istoriškai stagfliacija buvo užfiksuota beveik prieš 40 metų. Negalima atmesti galimybės, kad tebesitęsiant išorės sisteminiams sukrėtimams gali kilti nepageidaujama stagfliacija. Kita vertus, EESRK atkreipia dėmesį į galimą neigiamą poveikį paklausai, jei realiojo darbo užmokesčio praradimas darytų poveikį mažas ir vidutines pajamas gaunantiems asmenims.

2.8. 2021 m. euro zonos valstybių narių ekonomikos augimo tendencija buvo palyginti palanki nesitikint staigaus investicijų ir prekybos srautų sulėtėjimo dėl didelio ekonominio netikrumo. Nepatvirtinus ir neįgyvendinus struktūrinių reformų, dėl pasaulinės COVID-19 krizės euro zonoje gali padidėti ekonomikos augimo atotrūkis. Ši su skirtumų didėjimu susijusi tendencija gali turėti reikšmingą poveikį konvergencijai ir dėl jos gali sustiprėti šis neigiamas pokytis visose euro zonos valstybėse narėse.

2.9. Trumpuoju laikotarpiu investicijų augimo potencialo perspektyva nedžiugina. Ekonomikai gaivinti po COVID-19 priimtų priemonių įgyvendinimas (Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė) dėl investicijų neužtikrintumo, kurį sukėlė karas Ukrainoje, kai kuriais atžvilgiais sulėtėjo. Todėl svarbu, kad atskirų šalių ekonomikos sąlygomis būtų įmanoma įveikti nuolatinius prekybos ir investicijų srautų sutrikimus ir besitęsiantį pasaulio ekonomikos neapibrėžtumą, o labiausiai – didžiulį neapibrėžtumą euro zonai priklausančiose valstybėse narėse.

2.10. Ekonomikos sulėtėjimą taip pat lemia didelis energijos kainų augimas, su kuriuo susiduria namų ūkiai. Kai kurios valstybės narės ėmėsi priemonių, kad sumažintų kainų augimą skirdamos subsidijas, atlikdamos PVM pakeitimus, įskaitant papildomas socialines įmokas ir socialinius energijos tarifus mažiausias pajamas gaunantiems namų ūkiams. Todėl reikia persvarstyti efektyvaus energijos vartojimo namų ūkiuose klausimą ir pakeisti energijos vartojimo įpročius. Didėjant energijos kainoms iš vartotojų krepšelio palaipsniui buvo išstumtos kitos prekės, kurių paklausa dabar sumažėjo. Be to, dėl padidėjusių energijos kainų namų ūkiuose keičiasi namų ūkių vartojimo modelis ir stipriai mažėja tam tikrų vartojimo prekių vartojimas. Tačiau energija yra pagrindinė prekė ir jos suvartojimą galima sumažinti tik ribotai, o tai reiškia, kad nuo šių kainų šuolių ypač nukentės skurdesni namų ūkiai.

2.11. COVID-19 turėjo labai neigiamą poveikį euro zonos valstybių narių viešiesiems finansams. Siekiant kovoti su COVID-19 krize, 2020 m. kovo mėn. pradėta taikyti Stabilumo ir augimo pakto bendroji nukrypti leidžianti išlyga. Taip pat buvo sukurta laikinoji valstybės pagalbos sistema, kuri sudaro sąlygas plačiu mastu naudoti fiskalines paskatas siekiant remti ne tik verslo sektorių, bet ir išlaikyti socialinį stabilumą.

2.12. Dėl fiskalinio atsako ir sumažėjusios gamybos apimties labai padidėjo skolos santykis su BVP, visų pirma kai kuriose didelę skolą turinčiose valstybėse narėse. Labai svarbu toliau užtikrinti valstybės skolos tvarumą laipsniškai mažinant valstybės skolą. Atsižvelgiant į tai, kad vidutinės trukmės laikotarpiu energijos kainos išliks didelės, reikės peržiūrėti rinkos ir kainų nustatymo mechanizmus, taip pat papildomas fiskalinės paramos priemones, kad būtų remiami nuo padidėjusių energijos kainų ypač nukentėję namų ūkiai ir įmonės.

2.13. Didesnės išlaidos saugumui ir kitiems svarbiausiems prioritetams gali lemti laikiną euro zonos ekonominės padėties pasaulinės ekonomikos atžvilgiu pablogėjimą. Šiomis aplinkybėmis euro zonos valstybės narės turi spręsti rimtą uždavinį, t. y. siekti tvaraus ekonomikos augimo ir išlaikyti euro zonos ekonomikos svarbą kitų pasaulinių konkurentų atžvilgiu, pasitelkiant visas turimas priemones ir veiksmingas individualias politikos priemones, įskaitant diplomatines priemones.

2.14. Pastaruoju metu dėl nepalankių geopolitinių pokyčių, t. y. dėl 2021 m. gegužės mėn. prasidėjusio ekonomikos nuosmukio, euro kursas JAV dolerio atžvilgiu nukrito. euro, kuris yra antra pagal dydį atsargų valiuta, nuvertėjimas iš esmės yra susijęs su skirtinga pinigų politika, kurią vykdo Europos Centrinis Bankas ir Federalinio rezervo sistema (FED).

2.15. Remdamasi pirmiau pateiktomis analizėmis, Europos Komisija pateikė savo ekonominę prognozę (2022 m. liepos mėn.), kurią iš esmės nulėmė pokyčiai Ukrainoje. Šioje prognozėje daroma prielaida, kad šiais metais ES valstybių narių ekonomika augs 2,7 %, euro zonoje – 2,6 %, o kitais metais sumažės iki 1,5 % ir 1,4 %, remiantis Komisijos prognozėmis. Prognozuojama, kad šiais metais vidutinis infliacijos lygis ES pasieks 7,6 %, euro zonoje – 7,6 %, o kitais metais infliacija turėtų sumažėti atitinkamai iki 4,6 % ir 4 %.

3. **Bendrosios pastabos**

3.1. EESRK pažymi, kad trumpalaikiam ir vidutinės trukmės euro zonos šalių ekonominiam vystymuisi didelę įtaką daro ir gali daryti Rusijos invazija į Ukrainą. Šis neigiamas pokytis yra sisteminis ir neturi analogų pokario istorijoje. Todėl jį labai sudėtinga palyginti su kitais sukrėtimais, kurie istoriškai turėjo neigiamą poveikį ekonominei plėtrai euro zonoje. Bet kuriuo atveju esama labai didelio netikrumo, todėl dar sudėtingiau numatyti būsimų pokyčių perspektyvas.

3.2. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pagrindinių makroekonominių ir mikroekonominių rodiklių trajektorija euro zonos šalyse nedžiugina. Netikrumo lygis ypač didelis. Visų pirma yra keletas nežinomų kintamųjų, kurie gali turėti įtakos jau ir taip labai dideliam netikrumui, kuris iš esmės yra geopolitinio ir ekonominio pobūdžio.

3.3. EESRK mano, kad infliacijos tendencija kelia didelę riziką euro zonos šalių socialinei ir ekonominei pažangai. Dabartinė infliacijos rizika iš esmės yra susijusi su tiekimu ir vertės grandinių sutrikdymu. Dėl pokyčių Ukrainoje, visų pirma tiekiamosios energijos srityje, įskaitant žaliavų kainas, taip pat dėl priemonių COVID-19 plitimui suvaldyti, pasiūlos srityje įvyko pakitimų.

3.4. Dėl šiandienos infliacijos dinamikos reikia plačiai naudotis ECB priemonių rinkiniu kainų stabilumui užtikrinti taikant skatinamąją pinigų politiką. ECB turėtų elgtis atsargiai normalizuodamas pinigų politiką. Be to, tikimasi, kad pinigų politika toliau rems euro zonos valstybių narių ekonominę politiką.

3.5. EESRK pažymi, kad infliacijos rizika valstybėse narėse nėra suvaldyta ir ją pašalinti bandoma tik iš dalies. Atsižvelgdamas į tebesitęsiančią nepalankią infliacijos tendenciją ir jos poveikį namų ūkiams, taip pat į pokyčius konkurencingumo srityje, EESRK ragina visas kompetentingas ir atsakingas institucijas patvirtinti ir įgyvendinti visas neatidėliotinas priemones neigiamiems kainų šuoliams kompensuoti. Kartu būtina užkirsti kelią neramumams euro zonos valstybės obligacijų rinkoje ([1]).

3.6. EESRK teigiamai vertina paskelbtą „REPowerEU“ programą. Jis tikisi, kad ši programa padės palaipsniui mažinti priklausomybę nuo Rusijos Federacijos tiekiamosios energijos. Ši programa taip pat suteikia galimybę palaipsniui pašalinti didžiausią sąnaudų riziką, kuri kelia didelę grėsmę kainų stabilumui euro zonos šalyse.

3.7. EESRK tikisi, kad „REPowerEU“ suteiks papildomą svarbų postūmį dviem aspektais: i) „REPowerEU“ galėtų paskatinti iš esmės padidinti investicijas į pasirinktus sektorius ir sritis ir taip įgyvendinti idėją, kilusią dar prieš Rusijos invaziją į Ukrainą. Pagrindinė idėja yra ta, kad šie metai bus reikšmingi investicijų augimo atžvilgiu, ypač pasirinktose viešojo intereso srityse; ii) „REPowerEU“ taip pat turėtų svariai prisidėti prie svarbiausių struktūrinių pokyčių, su kuriais susiduria dabartinė karta, ir taip padėti siekti pagrindinių tikslų – padaryti euro zonos ekonomiką konkurencingesnę, tvaresnę ir atsparesnę, siekiant pagrindinių žaliojo kurso tikslų.

3.8. EESRK atidžiai stebi, kaip iš esmės perskirstomos investicijos, palyginti su pirminiais investicijų planais. Tikėtina, kad investicijų augimas bus mažesnis sektoriuose, susijusiuose su energetikos restruktūrizavimu ir žaliojo kurso prioritetų įgyvendinimu ES šalyse. Neaišku, kokia perspektyva laukia tiesiogiai nesusijusių sektorių ir sričių. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, bus svarbu užtikrinti tradiciniuose ekonomikos sektoriuose (kurie strateginiu požiūriu nėra būtini arba kuriuose nesiekiama pasaulinio lygio kompetencijos) veikiančių mažųjų ir vidutinių įmonių plėtrą, išnaudojant potencialias galimybes atskiruose regionuose.

3.9. EESRK tvirtai pritaria tam, kad būtų deramai atsižvelgta ne tik į dabartinių svarbiausių prioritetų įgyvendinimą, bet ir į vienodų inovacijų diegimo rezultatų užtikrinimą visuose regionuose, euro zonoje ir visoje ES. Nepakankamai įvertinus šį tikslą, gali sustiprėti skirtingos tendencijos euro zonos ir ES valstybių narių regionuose.

3.10. EESRK teigiamai vertina stipresnės konvergencijos galimybę, kurią suteiktų ekonomikos augimas buvusiose mažiau išsivysčiusiose euro zonos valstybėse narėse, kuriose ilguoju laikotarpiu ekonomikos augimas buvo spartesnis, palyginti su augimo euro zonos vidurkiu. Šiomis aplinkybėmis reikėtų pažymėti, kad COVID-19 ir dabartinis karas Ukrainoje gali paskatinti gilesnį ir skirtingą procesą euro zonos valstybėse narėse, o tai nepadeda įgyvendinti Mastrichto sutartyje išdėstytų pagrindinių idėjų.

3.11. EESRK teigiamai vertina ir remia vykstančias diskusijas dėl naujos ES valstybių narių viešųjų finansų institucinės struktūros. Šiuo požiūriu Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad Stabilumo ir augimo pakto fiskalinių taisyklių atnaujinimas visų pirma yra susijęs su finansinio tvarumo ir aiškių viešųjų investicijų poreikių derinimo problema.

3.12. EESRK mano, kad esama galimybių nustatyti įvairių rūšių politikos, kuria siekiama užtikrinti tvarią valstybės skolą, tarpusavio koordinavimą ir sąsajas. Be to, pagrįstais atvejais reikia remti fiskalines strategijas, atitinkančias vidutinio laikotarpio fiskalinio koregavimo metodą, nukreiptą į atsigavimą ir atsparumą. Komitetas tikisi, kad bus rasti realistiški ir praktiški sprendimai, kuriais remiantis būtų sukurta ir nedelsiant įgyvendinta viešųjų finansų platforma.

3.13. Atsižvelgiant į tai, kad po COVID-19 krizės viešieji biudžetai patiria sunkumų, papildomos kompensacinės priemonės, skirtos padėti namų ūkiams ir įmonėms įveikti energetikos krizę, turi būti tikslinės ir veiksmingos. EESRK puikiai supranta dabartines saugumo, humanitarinių ir socialinių poreikių užtikrinimo priežastis ir jų poveikį euro zonos nacionaliniams biudžetams ir jas atsižvelgia. Šiomis aplinkybėmis EESRK teigiamai vertina Komisijos sprendimą pratęsti Stabilumo ir augimo pakte numatytos nukrypti leidžiančios išlygos taikymą ir ragina Komisiją kuo greičiau pateikti konkrečių pasiūlymų dėl Stabilumo ir augimo pakto reformos.

([1]) Todėl EESRK teigiamai vertina 2022 m. birželio 15 d. ECB pranešimą apie ketinimą parengti kovos su susiskaidymu euro zonoje priemonę.

3.14. EESRK ne kartą yra pareiškęs, kad, kaip ir anksčiau, reikia dėti daugiau pastangų siekiant sustiprinti euro zonos poziciją tarptautiniu mastu. Dabar euro zonos ekonomika susiduria su naujais iššūkiais, susijusiais su bendra saugumo rizika ir struktūriniais pokyčiais. Be to, ekonominiai ir politiniai pokyčiai gali turėti įtakos euro padėčiai tarptautinėje pinigų ir mokėjimų sistemoje. Rusijos agresijos ir karo Ukrainoje nutraukimas ir Ukrainos teritorinio vientisumo atkūrimas gali padėti atgaivinti pasaulio ekonomiką ir sustiprinti euro zonos ekonomiką.

4. **Konkrečios pastabos**

4.1. EESRK yra įsitikinęs, kad siekiant užtikrinti santykinį socialinį ir ekonominį stabilumą euro zonos valstybėse narėse, atsižvelgiant į vyraujantį didelį geopolitinį ir ekonominį netikrumą, susijusį su didėjančios infliacijos ir augančios valstybės skolos rizika, naudojantis Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP) lėšomis bus svarbu sutelkti dėmesį į tinkamus prioritetus. Ši priemonė sudaro sąlygas ES valstybėms narėms bendrai leisti obligacijas kapitalo rinkose ir iki šiol ji buvo itin veiksminga. Todėl EESRK ypač teigiamai vertintų, jei ši priemonė būtų praktiškai naudojama ir ateityje. Atsižvelgdamas į tai, EESRK mano, kad EGADP bus naudojama ir po 2026 m.

4.2. EESRK pažymi, kad dėl tebesitęsiančios Rusijos invazijos į Ukrainą kai kuriose euro zonos šalyse gali kilti nepageidaujamas nuosmukis ir net stagfliacija. Todėl dabar labiau nei bet kada reikia atidžiai stebėti šiuos neigiamus pokyčius ir imtis prevencinių veiksmų jiems spręsti.

4.3. EESRK pažymi, kad nedarbo ir darbo rinkos tendencijos atspindi santykinį stabilumą. Be to, Komitetas atkreipia dėmesį į santykinai didelius nacionalinio nedarbo lygio skirtumus, palyginti su laikotarpiu iki 2008 m. Kai kuriose euro zonos valstybėse narėse vyrauja struktūrinis nedarbas ir kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas. Būtent šis santykinis aukštos kvalifikacijos darbo jėgos trūkumas nesuteikia pakankamai galimybių didinti konkurencingumą pasirinktuose sektoriuose ir srityse. Šiomis aplinkybėmis EESRK pažymi, kad euro zonos valstybėse narėse ir ES vis dar yra pakankamai ir ne iki galo išnaudotų galimybių kelti kvalifikaciją ir persikvalifikuoti.

4.4. EESRK didelį nerimą kelia neigiamos nelygybės tendencijos ir didėjantis skurdas euro zonos valstybėse narėse ir visoje ES. Nelygybė plačiausia šios sąvokos prasme iš esmės taip pat yra pasaulinės finansų krizės pasekmė. Dėl COVID-19 ši neigiama tendencija dar labiau sustiprėjo. Didėjančios energijos ir maisto kainos dabar daro poveikį pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms, taip pat mažas ir vidutines pajamas gaunantiems namų ūkiams. Todėl EESRK primygtinai ragina visas kompetentingas institucijas sukurti veiksmingą socialinės apsaugos sistemą, kurioje niekas nebūtų paliktas nuošalyje.

4.5. EESRK dar kartą atkreipia dėmesį į galimą ir nenumatytą kitų atmainų, pandemijų ir epidemijų raidą. Kilus ir sparčiai pradėjus plisti COVID-19 paaiškėjo, kad sveikatos sektorius iš esmės nebuvo pasirengęs pandemijai. Todėl būtinas visapusiškesnis pasirengimas, tačiau svarbiausia, kad visos kompetentingos įstaigos ir institucijos šioje srityje vykdytų atsakingesnę politiką. EESRK pažymi, kad, kaip matyti iš pastarųjų dvejų metų pokyčių, didžiausią investicijų grąžą duoda investicijos į sveikatą ir prevenciją.

4.6. EESRK pažymi, kad parama papildomo likvidumo užtikrinimui nuo pat COVID-19 protrūkio pradžios buvo tinkamas sprendimas. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad kai kurios konkrečios operacijos buvo sustabdytos, dabar bus būtina sutelkti dėmesį į tam tikrų įmonių mokumo užtikrinimą. Siekiant remti ekonomikos augimą po pandemijos taip pat reikės papildomo likvidumo. Todėl EESRK mano, kad labai svarbu toliau kurti kapitalo rinkų sąjungą ir bankų sąjungą.

4.7. EESRK atkreipia dėmesį į šiuo metu vykstantį pasaulio ekonomikos susiskaidymo procesą. Rusijos invazija į Ukrainą lėmė susiskaidymą tarptautinės prekybos, tarptautinių mokėjimų, tarptautinių valiutos ir finansinių santykių, tarptautinio transporto, tarptautinio mokslo ir mokslinių tyrimų, pasaulinių vertės grandinių ir kitose srityse. Šis procesas padarė labai neigiamą poveikį socialinei ir ekonominei raidai euro zonos šalyse.

4.8. EESRK pažymi, kad dabartinis didelis ekonominis ir geoekonominis netikrumas, įskaitant didelę riziką, lėmė sudėtingiausią padėtį per visą Europos integracijos projekto istoriją. Atsižvelgiant į būsimų socialinių ir ekonominių pokyčių nenuspėjamumą, labai svarbu, kad kompetentingos institucijos priimtų ir įgyvendintų visas priemones, skirtas euro zonos valstybių narių ekonomikos išorės sukrėtimams sumažinti ir pašalinti.

Briuselis, 2022 m. spalio 27 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkė
Christa SCHWENG